

Didžioji literatūra, lygintina su Marcello Prousto, Roberto Musillo, Thoma Manno kūriniais.

Berlingske Tidende

**MANO
KOVA**

PIRMA KNYGA

mirtis šeimoje

Karl Ove Knausgård

baltos lankos

Karl Ove Knausgård

MANO KOVA

PIRMA KNYGA

mirtis šeimoje

romanas

Iš norvegų kalbos vertė Justė Nepaitė

baltos lankos

Širdžiai gyvenimas – dalykas paprastas: ji plaka tiek, kiek gali. Kol sustoja. Anksčiau ar vėliau, vieną ar kitą dieną tas dunksintis judesys tiesiog liaujasi, kraujas suteka į žemiausią kūno vietą, susikaupia į nedidelį krešulį, kuris iš išorės matyti kaip tamsus, minkštas lopinėlis ant vis labiau baltančios odos, temperatūra vis žemėja, galūnės stingsta, žarnos ištuštėja. Šie pirmųjų valandų pokyčiai vyksta taip lėtai, taip užtikrintai, kad atrodo kone ritualiniai, tarsi gyvybė kapituluotų pagal tam tikras aiškias taisykles, savotišką *gentlemen's agreement*^{*}, kurio laikosi ir mirties pasaulio atstovai: jie visada palaukia, kol gyvybė pasitrauks, ir tik tada pradeda naujojo kraštovaizdžio invaziją. Vėliau ji tampa nebeatšaukiama. Milžiniškų bakterijų spiečių, ėmusių plisti kūno viduje, niekas negali sustabdyti. Jei jos imtųsi darbo vos keliomis valandomis anksčiau, greitai sulauktų pasipriešinimo, bet dabar tvyro ramybė, jos skverbiasi vis gilyn į drėgmę ir tamsą. Pasiekia Haverso kanalus, Lyberkiuno liaukas, Langerhanso saleles. Pasiekia Baumano kapsulę inkstuose, Klarko skiltį stubure, vidurinių smegenų juodąją medžiagą. Ir pasiekia širdį. Širdis dar sveika, bet jos plakimas užgniaužtas, ir kadangi visai šiai konstrukcijai buvo skirta judėti, ji staiga pradeda atrodyti keistai apleista, tarsi statybietė, kurią statybininkai turėjo paskubomis palikti, taigi gali įsivaizduoti, kaip nejudėdamos stovi transporto priemonės, gelsvai šviečiančios miško tamsoje, tušti barakai, pilnai pakrauti funikulieriaus vagonai, pakibę vienas šalia kito ant kalno šlaito.

Vos tik gyvybė palieka kūną, šis tampa mirties nuosavybe. Lempos, lagaminai, kilimai, durų rankenos, langai. Dirvos, pelkės,

* Džentelmeniškas susitarimas. (Angl.) (Čia ir toliau – vert. past.)

upeliai, kalnai, debesys, dangus. Visai tai nėra mums svetima. Mus nuolatos supa mirties pasaulio daiktai ir reiškiniai. Ir vis tiek beveik niekada nejaučiame didesnio nejaukumo nei matydami jame įkaltą žmogų, bent jau sprendžiant iš visų tų pastangų, kurias dedame siekdami patraukti iš akių negyvus kūnus. Didesnėse ligoninėse jie netik paslepiami atskirose, neprieinamose patalpose – net ten vedantys keliai yra slapti, su atskirais liftais ir atskirais koridoriais rūsiuose, ir net jei atsitiktinai paklystumėi viename jų, pro šalį pravežami negyvi kūnai visada būna pridengti. Kai juos reikia išgabenti iš ligoninės, jie išvežami pro atskirus vartus automobiliuose tamsintais langais; bažnyčioje jiems yra atskiras belangis kambarėlis; per laidotuvių ceremoniją jie guli uždarytuose karstuose iki pat nuleidžiant juos į žemę arba sudeginant krosnyje. Sunku atrasti kokį nors praktinį tokio elgesio motyvą. Juk negyvi kūnai galėtų, pavyzdžiui, būti stumiami ligoninės koridoriais neštuvuose su ratukais nepridengti, vežami iš ten paprastu taksi automobiliu, niekam nesukeliant pavojaus. Pagyvenęs vyras, miręs kino seanso metu, galėtų sėdėti sau krėsle, iki filmas pasibaigs, taip pat ir per visą kitą seansą. Mokytojas, gavęs širdies smūgį mokyklos kieme, nebūtinai turi būti iškart išnešamas – nieko nenutiks, jei jis šitaip pagulės, iki ūkvedys ras laiko juo pasirūpinti, net jei tektų palaukti iki popietės ar net vakaro. Jei ant jo nutūptų paukštis ir imtų lesioti, kam tai galėtų rūpėti? Ar tai, kas jo laukia kape, geriau vien dėl to, kad mes to nematome? Kol mirusieji neužtveria mums kelio, nėra ko skubėti, jie juk darsyk nemirs. Ypač šiuo atžvilgiu parankus būtų šaltmetis žiemą. Ant suolelio ar tarpuvartėse mirtinai sušalę benamiai, nuo aukštų statinių ar tiltų nušokę savižudžiai, laiptinėse pargriuvusios pagyvenusios moterys, sumaitotuose automobiliuose įstrigę žuvusieji, alkoholio padauginęs jaunuolis, po vakaro mieste paskendęs jūroje, po autobuso ratais patekusi maža mergaitė – kam skubėti juos slėpti? Dėl padarumo? Ar nebūtų padariau, jei mergaitės tėvai po valandos kitos dar gautų pamatyti ją, gulinčią sniege šalia nelaimės vietos, su visų akimis išstatytu kūnu, perskelta galva, krauju permirkusiais plaukais ir švaria dygsniuota striuke? Atvira pasauliui, be paslapčių – taip ji gulėtų. Bet net valandėlė sniege yra neišsivaizduojamas dalykas. Miestas, kuris nepatraukia savo mirusiųjų iš akių,

kur galima matyti juos gulinčius gatvėse ir skersgatviuose, parkuose ir automobilių stovėjimo aikštelėse, – tai ne miestas, o pragaras. Kad toks pragaras realistiškiau ir iš esmės teisingiau atspindėtų mūsų gyvenimo sąlygas, neturi jokios reikšmės. Žinome, kad taip yra, bet nenorime to matyti. Iš to ir kyla kolektyvinis išstūmimo iš sąmonės aktas, pasireiškiantis mirusiųjų išgabenimu.

Tačiau būtent kas išstumama iš sąmonės, nėra taip lengva pasakyti. Tai negali būti pati mirtis, nes jos nuolatinis buvimas šalia pernelyg akivaizdus. Kiek mirusiųjų išvardijama laikraščiuose ar parodoma žiniose per dieną, priklauso nuo aplinkybių, bet skaičius per metus tikriausiai išlieka gan stabilus, ir kadangi jis pasiskirsto į tiek daug kanalų, to išvengti beveik neįmanoma. Tačiau *toji* mirtis neatrodo grėsminga. Priešingai – mes jos pageidaujame, mielai mokame, kad ją pamatytume. Jei dar įskaičiuotume neišmatuojamus mirties atvejų kiekius, pateikiamus grožiniuose kūrinuose, sistema, traukianti mirusiuosius iš akių, tampa dar nesuprantamesnė. Jei mūsų negąsdina mirtis kaip reiškinys, kodėl tada taip nejauku matyti negyvus kūnus? Tai galėtų reikšti, kad esama dviejų mirties rūšių arba kad tarp mūsų įsivaizdavimo apie mirtį ir tikrosios mirties egzistuoja prieštara, iš esmės grindžiama vienu: šiame kontekste esminis dalykas yra tai, kad mūsų įsivaizdavimas apie mirtį taip tvirtai įsišaknijęs sąmonėje, jog mes ne tik būname sukręsti išvydę, kaip nuo jo nutolusi realybė, bet ir kaip įmanydami stengiamės tai paslėpti. Tai nėra jokio sąmoningo apmąstymo pasekmė, kaip religinių ritualų, pavyzdžiui, laidotuvių, atveju – jų turinys ir prasmė mūsų laikais tapo susitarimo reikalu, ir jos persikėlė iš iracionaliosios į racionaliąją sferą, iš kolektyvo perėjo individui, – ne, tai, kaip mes tempiame šalin mirusiuosius, niekada nebuvo diskusijos objektas, tiesiog visada taip darydavome vedami būtinybės, kurios niekas negali pagrįsti, tačiau visi jaučia: jei vėjuotą rudens sekmadienį tavo tėvas miršta kur nors ant vejų, mažų mažiausiai užkloji jį pledu. Tačiau tai ne vienintelis mūsų impulsas mirusiųjų atžvilgiu. Lygiai kaip ir negyvėlių slėpimas, į akis krinta, kad jie visada skubiai guldomi kuo arčiau žemės paviršiaus. Ligoninė, gabenanti savo mirusiuosius aukštyn, įrengianti skrodimo patalpas ir šaldytuvus viršutiniuose pastato aukštuose, yra beveik

neįsivaizduojama. Mirusieji visada laikomi kaip įmanoma arčiau žemės. Tas pats principas galioja ir jais pasirūpinančioms įstaigoms: kabinetus aštuntame aukšte lyg niekur nieko gali turėti draudimo bendrovė, bet tik ne laidojimo paslaugų įmonė. Visos laidojimo paslaugų įmonės įsirengia patalpas kuo arčiau grindinio. Kodėl taip yra, nelengva pasakyti; kyla pagunda manyti, kad tai siejasi su senais papročiais, atsiradusiais dėl praktinių sumetimų, pavyzdžiui, kad rūsyje šalta, todėl tai tinkamiausia vieta negyvėliams laikyti, ir šis principas išliko iki pat šaldytuvų ir šaldymo kamerų laikų, be to, mintis gabenti mirusiuosius į pastatų viršų išties rodosi *prieštaraujanti gamtos dėsniams*, tarsi aukštis ir mirtis būtų nesuderinami. Tarsi mus valdytų kažin koks giliai slypintis chtoninis instinktas, verčiantis nuleisti mirusiuosius į žemę, iš kurios esame kilę.

Dėl šių priežasčių gali pasirodyti, kad mirtis skirstoma pagal dvi skirtingas sistemas. Viena jų siejasi su paslapties išlaikymu ir svoriu, žeme ir tamsa, kita – su atvirumu ir lengvumu, eteriu ir šviesa. Kokiame nors Artimųjų Rytų mieste nužudomi tėvas su vaiku, kol tėvas mėgina patraukti vaiką iš ugnies linijos, ir jų atvaizdas – glaudžiai susilietę, besipurtantys kūnai, kulų varpoma mėsa, – užfiksuotas fotoaparato, išsiunčiamas vienam iš tūkstančių aplink Žemę skriejančių palydovų ir nuotrauka pasklinda po pasaulio televizorius, o iš ten įsilieja į mūsų sąmonę kaip dar viena mirusiųjų ar mirštančiųjų nuotrauka. Šie atvaizdai neturi jokio svorio, jokių matmenų, jie nesusiję nei su jokių laiku, nei su jokia vieta, taip pat neturi jokio ryšio su nufotografuotais kūnais. Jie yra niekur ir visur. Dauguma jų tiesiog prasiskverbia kiaurai mus ir išnyksta, tik kai kurie dėl įvairių priežasčių lieka gyventi mūsų smegenų užkaboriuose. Nuo kalno šliuožianti slidininkė pargriūva ir persiplėšia šlaunies arteriją, jai iš paskos per baltą kalvą nusidriekia raudona kraujo uodega, ji miršta dar kūnui nesustojus. Nuo žemės atsiplėšia lėktuvas, jam bekylant iš sparnų pasipila liepsnos, dangus virš priemiesčių namų mėlynas, lėktuvas sprogsta jame ugnies kamuoliu. Vieną vakarą prie Šiaurės Norvegijos krantų nugrimzta žvejybinis laivelis, septynių asmenų įgula paskęsta, o kitą rytą įvykis aprašomas visuose laikraščiuose,

nes tai vadinamoji mįslė – oras buvo ramus, iš laivelio nepasiūstas joks pagalbos šauksmas, jis tiesiog dingo, ir televizijos redakcijos tai pabrėžia skraidydamos sraigtasparniu virš nelaimės vietos, rodydamos tuščios jūros vaizdus. Dangus debesuotas, pilkšvai žalsvos vilnys ramios ir sunkios, tarsi būtų visai kito temperamento nei šen bei ten prasiveržiančios baltos, putotos jų keteros. Sėdžiu vienas ir stebiu jas. Tikriausiai pavasario metas, nes tėvas darbuojasi sode. Stebeiliju į jūros paviršių nesiklausydamas, ką kalba reporteris, *ir netikėtai priešais mane ima ryškėti veido kontūrai*. Nežinau, kiek laiko tai trunka, galbūt kelias sekundes, bet pakankamai ilgai, kad paliktų man neišdildomą įspūdį. Vos tik veidas išnyksta, atsistoju ir einu ieškoti, kam tai papasakoti. Motina dirba vakarinėje pamainoje, brolis žaidžia varžybose, kiti kvartalo vaikai manęs nesiklausys, tad telieka tėtis, pamanau, ir nuskubėjęs laiptais įsispiriu į batus, užsi-traukiu švarką, praveriu duris ir apibėgu namą. Mums neleidžiama bėgioti po sklypą, todėl prieš patekdamas į jo regos lauką sulėtinu tempą ir pradedu eiti. Jis stovi kitapus namo, ten, kur ketinama užveisti daržą, ir kūju daug uolieną. Nors duobė yra vos kelių metrų gylio, dėl iškastos juodos žemės, ant kurios jis stovi, ir prie tvoros už jo nugaros tankiai suaugusių šermukšnių guoto prieblanda atrodo tirštesnė. Kai tėvas atsitiesia ir atsisuka į mane, jo veidas beveik visiškai skendi tamsoje.

Ir vis tiek aš gerai žinau, kaip jis nusiteikęs. Tai išduoda ne jo veido mina, bet kūno padėtis, ir tą įmeni ne protu, o intuicija.

Jis padeda kūjį į šalį, nusimauna pirštines.

– Na, kas dabar? – klausia.

– Ką tik per televizorių mačiau veidą jūroje, – sakau stovėdamas aukščiau jo ant vejų. Kiek ankstėliau tą popietę kaimynas nukirto pušį, ir nuo rąstų, sukrautų prie akmeninės tvoros, oras prisipildęs aitraus sakų aromato.

– Narą? – pasiteirauja tėtis. Jis žino, kad domiuosi narais, ir nė nenumano, kad galėčiau rasti ką nors dar įdomesnio, kas atgintų mane pasipasakoti.

Papurtau galvą.

– Tai buvo ne žmogus. Tai buvo tarsi atvaizdas jūroje.

– Sakai, tarsi atvaizdas? – suklūsta jis ir iš marškinių kišenės išsitraukia cigarečių pakelį.

Linkteliu galvą ir apsisuku.

– Palūkėk, – sako jis.

Čirkšteli degtuką ir palenkia galvą prisidegdamas cigaretę. Liepsnelė pilkoje prieblandoje pragaužia nedidelę šviesos kiaurymę.

– Na va, – tarsteli.

Giliai įtraukęs dūmo, jis pastato pėdą ant uolienos ir įsistebeilija į mišką kitapus kelio. O galbūt į dangų virš medžių.

– Ar matei Jėzaus atvaizdą? – klausia pakeldamas akis į mane. Jei ne draugiškas balso tonas ir ilga pauzė prieš klausiant, būčiau pamanęs, kad tyčiojasi. Jam kiek nejauku, kad esu krikščionis; iš manęs jis tikisi tik to, kad neišsiskirčiau iš kitų, o iš visų kvartale šurmuliuojančių vaikų tik jo jauniausiasis sūnus vadina save krikščionimi.

Bet šįkart jam nuoširdžiai įdomu.

Pajuntu džiaugsmo pliūpsnį, kad jam išties rūpi, bet kartu esu šiek tiek išmuštas iš vėžių, kad jis mane taip nuvertina.

Papurtau galvą.

– Ne Jėzaus, – atsakau.

– Džiugu girdėti, – sako tėtis ir nusišypso. Kiek aukščiau ant asfaltuoto kelio tyliai čiūžčioja dviračio padangos. Čiūžčiojimas vis stiprėja, o kvartale taip tylu, kad kai netrukus dviratis prašvilpia tolėliau besidriekiančiu keliu, jo skleidžiami žemi, melodingi garsai suskamba aiškiai ir ryškiai.

Tėtis dar kartą užsitraukia dūmo ir nuspriega pusiau surūkytą cigaretę per tvorą, keliskart sukosėja, užsimauna pirštines ir vėl tvirtai suima kūjį.

– Nebegalvok apie tai, – sako jis, pakėlęs akis į mane.

Tą vakarą man buvo aštuoneri, o tėvui – trisdešimt dveji. Nors net dabar negaliu pasakyti, kad suprantu jį ar žinau, koks žmogus jis buvo, tai, kad dabar esu septyneriais metais vyresnis už jį tuometinį, leidžia lengviau perprasti kai kuriuos dalykus. Pavyzdžiui, kaip skyrėsi mūsų dienos. Mano dienos buvo sklidinios prasmės, kiekvienas žingsnis atverdavo kokią nors galimybę, kiekviena galimybė taip kaupinai

pripildydavo mane, kad dabar, tiesą sakant, nė pats to nesuvokiu, o jo dienų prasmė nebuvo sutelkta į pavienius įvykius, bet pasklidusi po tokias dideles erdves, kad jų buvo neįmanoma apčiuopti kitaip, kaip tik per abstrakčias sąvokas. Viena jų buvo „šeima“, kita – „karjera“. Jo dieneose galėjo atsiverti vos kelios nenumatytos galimybės ar apskritai jokių, jis visada bendrais bruožais žinodavo, ką jos atneš ir kaip su jomis elgtis. Tėvas buvo vedęs dvylika metų, aštuonerius iš jų dirbo mokytoju vidurinėje mokykloje, turėjo du vaikus, namą ir automobilį. Buvo išrinktas į savivaldybės tarybą ir joje atstovavo Kairiųjų partijai. Šaltuoju metų laiku užsiimdavo filatelija, ir ne tuščiai – per trumpą laiką tapo vienu aktyviausių pašto ženklų kolekcionierių mūsų krašte, o šiltuoju metų laiku jo laisvalaikį užpildydavo sodininkystė. Visiškai nenutuokiu, ką tėvas mąstė tą pavasario vakarą nei kaip matė save, atsitiesdamas sutemose su kūju rankose, bet esu beveik įsitikinęs, kad jo viduje tvyrojo jausmas, jog jis gana gerai supranta supantį pasaulį. Jis žinojo, kas tokie yra visi kvartalo kaimynai ir kokia jų socialinė padėtis, lyginant su jo paties, ir, ko gero, šiek tiek nutuokė apie tai, ką jie patys būtų mielai nuslėpę, nes mokė jų vaikus ir mikliai pastebėdavo kitų žmonių silpnybes. Kaip naujosios, gerai išsilavinusios vidurinės klasės atstovas, jis neblogai orientavosi plačiajame pasaulyje, kasdien jam pateikiamame per laikraščius, radiją ir televiziją. Šiek tiek išmanė botaniką ir zoologiją, nes augdamas domėjosi šiomis sritimis, ir nors nebuvo itin išprusęs tikslųjų mokslų srityje, bent jau iš gimnazijos laikų prisiminė pagrindinius jų principus. Kur kas geriau išmanė istoriją, kurią kartu su norvegų ir anglų kalbomis studijavo universitete. Kitaip tariant, jis nebuvo jokios srities ekspertas, gal tik išskyrus pedagogiką, bet žinojo po truputį apie viską. Taigi buvo tradicinis mokytojas tais laikais, kai darbas vidurinėje mokykloje dar suteikdavo tam tikrą statusą. Kaimynas, gyvenantis kitapus akmeninės tvoros, Prestbakmus, dirbo mokytoju toje pačioje vidurinėje mokykloje, kaip ir kaimynas Olsenas, įsikūręs ant medžiais apsodinto šlaito už mūsų namo, o vienas kaimynų, gyvenančių kitame aplinkkelio gale, Knudsenas, buvo švietimo inspektorius kitoje vidurinėje mokykloje. Taigi kai tą pavasario vakarą aštuntojo dešimtmečio viduryje mano tėvas iškėlė virš galvos kūjį ir leido jam kristi ant uolienos, darė tai

pasaulyje, kuris jam buvo artimas ir ištikimas. Ir tik kai sulaukiau jo amžiaus, supratau, kad už tai mokama tam tikra kaina. Kai pasaulio vaizdas prasiplečia, sumažėja ne tik jo keliamas skausmas, bet ir jo prasmė. Kad suprastum pasaulį, reikia atsitolinti nuo jo per tam tikrą atstumą. Tą, kas pernelyg smulkus, kad įžiūrėtume plika akimi, kaip molekulės ir atomai, mes padidiname, o tą, kas per didelis, kaip debesų sistemos, upių deltos, žvaigždėlapiai, – sumažiname. Ir tik pritaikę viską savo ribotiems pojūčiams užfiksuojuame. O tą, ką užfiksuojuame, vadiname žiniomis. Visą vaikystę ir jaunystę mes stengiamės nustatyti tinkamą atstumą iki įvairiausių dalykų ir reiškinių. Skaitome, mokomės, patiriame, taisome. Ir vieną dieną prieiname ribą, kai visi reikalingi atstumai nustatyti, visos reikiamos sistemos sukurtos. Tada laikas ima tekėti greičiau. Jis nebesutinka savo kelyje kliūčių, viskas sustyguota, laikas teka per mūsų gyvenimus, dienos dingsta žaibiškai, ir nė nespėjus sumoti, kas darosi, mums sukanka keturiasdešimt, penkiasdešimt, šešiasdešimt... Prasmei reikia pilnatvės, pilnatvei reikia laiko, laikui reikia pasipriešinimo. Žinios yra atstumas, žinios yra fiksuota būseną, prasmės priešas. Kitaip sakant, mano tėvo atvaizdas tą 1976-ųjų vakarą – dvilypis: viena vertus, matau jį taip, kaip mačiau tąsyk, aštuonmečio akimis – nenuspėjama ir gąsdinantį, kita vertus, matau jį kaip bendraamžį, per kurio gyvenimą skrieja laikas, išplėsdamas vis didesnius prasmės gabalus.

Per kvartalą aidėjo kūjo dūžiai į akmenį. Iš pagrindinio kelio ant nuožulnios kalvos užvažiavo automobilis, pralėkė pro mus šviesdamas žibintais. Atsidarė kaimyno namų durys, į terasą išėjo Prestbakmus, tarsi traukdamas į plaučius tyrą vakaro orą, užsimovė darbinės pirštines, tada suėmė už rankenų karutį ir ėmė stumti per veją. Tėčio skaldoma uoliena dvelkė paraku, rąstai už akmeninės tvoros – pušimis, ką tik iškastomis žemėmis ir mišku, o lengvas vėjo gūsis iš šiaurės – druska. Mąščiau apie jūroje regėtą veidą. Nors praėjo vos pora minučių, kai paskutinį kartą jį prisiminiau, viskas buvo pasikeitę. Dabar mačiau tėčio veidą.

Jis liovėsi skaldęs duobėje.

– Dar ten tebestovi, berniuk?

Linktelėjau.

– Eik vidun.

Pasisukau eiti.

– Dar šis tas, – pridūrė jis.

Stabtelėjau ir nesuprasdamas atsigrėžiau.

– Šįkart jokio lakstymo.

Stebeilijau į jį. Iš kur jis žino, kad bėgau?

– Ir nevěpsok šitaip, – pridūrė. – Atrodai kaip liurbis.

Padariu kaip lieptas, sučiaupiau burną ir lėtai apėjau namą. Kai pasiekiau jo paradinę pusę, kelias šalimais buvo pilnas vaikų. Vyresnieji stovėjo susispietę su dviračiais, kurie prietemoje atrodė lyg suaugę su jų kūnais. Mažesnieji žaidė slėpynes. Surastieji stovėjo ant šaligatvio kreida nubrėžto apskritimo viduje, o kiti gulėjo išsislaptę miškelyje anapus kelio, todėl tie, kurie stovėjo skaičiuodami, jų nematė, bet aš mačiau.

Virš juodų medžių viršūnių raudonai žaižaravo tilto polių šviesos. Į kalvą kilo dar vienas automobilis. Jo žibintai pirmiausia apšvietė dviratininkus – žybtelėjo jų atšvaitai, metalas, dygsniuotos striukės, juodos akys ir balti veidai, – paskui žaidžiančius vaikus, žengusius tą būtiną žingsnį į šalį, kad automobilis galėtų pravažiuoti, ir dabar vaiduokliškaai spoksančius į jį.

Automobiliu važiavo Trolnesai, Sverės – berniuko iš mano klasės – tėvai. Neatrodė, kad jis važiuotų drauge.

Pasisukęs akimis lydėjau raudonus užpakalinius žibintus, kol jie pradingo už kalvos. Paskui įėjau vidun. Atsigulęs lovoje kurį laiką bandžiau skaityti, bet nurimti nepavyko, todėl nuėjau į Ingvės kambarį, iš kur galėjau matyti tėtį. Jį stebėdamas, žinojau, kaip su juo elgtis, ir tam tikra prasme tas žinojimas buvo svarbiausia. Jutau jo nuotaikas ir jau kadai buvau išmokęs jas nuspėti, pasitelkdamas savotišką pasąmoninę kategorizavimo sistemą: įvertinęs tam tikrų stabilų dydžių santykį, galėdavau nustatyti, ko tikėtis, ir tam pasiruošti. Savotiška proto meteorologija... Automobilis, kuris didina greitį kildamas nuožulnia kalva namo link, laikas, skirtas varikliui išjungti, daiktams susirinkti ir išlipti, kaip jis apsidairo rakindamas automobilio dureles, įvairių garsų, sklindančių koridoriuje jam nusivelkant

lauko drabužius, niuansai – visa tai buvo ženklai, visa tai buvo galima interpretuoti. Sukaupus informaciją, kur jis buvo, kaip ilgai jo nebuvo, su kuo jis buvo, galiausiai būdavo padaroma išvada, vienintelė man suprantama šio proceso dalis. Labiausiai bijodavau tos akimirkos, kai jis tiesiog *grįždavo*... O aš dėl vienokių ar kitokių priežasčių būdavau *nedėmesingas*...

Iš kur, po galais, jis žinojo, kad bėgau?

Tai nebuvo pirmas kartas, kai jis nesuvokiamu būdu mane perprato. Pavyzdžiui, vieną to rudens vakarą po paklode paslėpiau maišelį saldinių, nes nujaučiau, jog jis ateis į kambarį ir nieku gyvu nepatikės paaiškinimu, iš kur gavau pinigų jiems nusipirkti. Kai jis iš tikrųjų įėjo į kambarį, sustojo ir žiūrėjo į mane kelias sekundes.

– Ką ten slepi lovoje? – paklausė.

Kaip jis suprato?

Lauke Prestbakmus uždegė galingą lempą, įtaisytą virš platformos, kur dažnai darbuodavosi. Tamsoje atsivėrė nauja šviesos sala, kupina daiktų, į kuriuos jis stebeilijo nė nekrusteldamas. Krūva dažų skardinių, stiklainis su dažymo teptukais, rąstai, lentgaliai, sulankstytas brezentas, automobilių padangos, dviračio rėmas, kelios dėžės įrankių, skardinės, prikrautos visokių dydžių ir formų varžtų bei vinių, padėklai su pieno pakeliais, pilnais gėlių daigelių, kalkių maišai, susukta ir į sieną atremta vandens žarna, plokštė su pavaizduotais visais įmanomais įrankiais, tikriausiai skirta pakabinti rūsyje, laisvalaikio kambary.

Kai vėl nukreipiau žvilgsnį į tėtį, jis jau traukė per veją su kūju vienoje rankoje ir kastuvu kitoje. Skubiai atsitraukiau atatus. Tą pat akimirką prasivėrė laukujės durys. Ingvė. Dirstelėjau į laikrodį. Be dviejų minučių pusė devynių. Kai jis užlipo laiptais charakteringa, trūkčiojančia ir šiek tiek antiška eiseną, kurią išlavinome, kad galėtume eiti greitai ir patyliukais, buvo uždusęs ir įraudusiais skruostais.

– Kur tėtis? – paklausė įėjęs į kambarį.

– Kieme, – atsakiau. – Bet tu neveluoji. Žiūrėk, dar tik pusė devynių.

Ištiesiau ranką su laikrodžiu.

Jis praėjo pro mane ir patraukė kėdę nuo rašomojo stalo. Nuo jo dvelkė lauku. Šaltu oru, mišku, žvyru, asfaltu.

– Lindai prie mano kasečių? – paklausė.

– Ne.

– Tai ką tada darai mano kambary?

– Nieko, – atsakiau.

– Tai gal gali tą daryti savo kambary?

Apačioje vėl prasivėrė laukujės durys. Ši kartą grindimis nubildėjo sunkūs tėčio žingsniai. Jis nusiavė aulinius lauke, kaip buvo įpratęs, ir nuėjo į skalbyklą persirengti.

– Per žinias mačiau veidą jūroje, – pasakiau. – Ar ką nors apie tai girdėjai? Gal žinai, kas dar jį matė?

Ingvė pažvelgė į mane pusiau klausiamu, pusiau šalin varančiu žvilgsniu.

– Ką tu čia vebleni?

– Žinai apie paskendusį žvejų laivelį?

Jis teikėsi linktelėti.

– Kai per žinias rodė tą vietą, kur jis nugrimzdo, jūroje pamačiau veidą.

– Negyvėlio?

– Ne. Tai nebuvo tikras veidas. Jūra suformavo veido vaizdą.

Kuri laiką jis žiūrėjo į mane nieko nesakydamas. Tada pasukiojo pirštą prie smilkinio.

– Tu manim netiki? – paklausiau. – Gryna teisybė.

– Teisybė yra ta, kad tu esi nulis.

Kai tą akimirką tėtis apačioje užsuko vandenį, pamaniau, kad geriausia būtų nedelsiant eiti į savo kambarį, tada nebūtų pavojaus susitikti jo koridoriuje. Bet taip pat nenorėjau, kad paskutinis žodis būtų Ingvės.

– Pats tu nulis, – atkirtau.

Jis nė nesivargino atsakyti. Tik pasuko į mane galvą, apnuogino viršutinius dantis ir papūsčiojo orą, tarsi būtų kiškis. Ši mimika vaizdavo mano atsikišusius dantis. Nusigrėžiau ir išėjau iš kambario jam nespėjus pamatyti mano ašarų. Jei būdavau vienas, verkti buvo nieko baisaus. O ar dabar nieko baisaus? Nes jis nepastebėjo?

Stabtelėjau savo kambario tarpduryje ir kurį laiką svarsčiau, ar eiti į vonią. Ten galėjau nusiprausti veidą šaltu vandeniu, nuplauti pėdsakus. Tačiau laiptais lipo tėtis, todėl teko nusišluostyti ašaras megztinio rankove. Akį padengęs plonas skysčio sluoksnius, kurį perbraukiau sausa medžiaga, suvirpino patalpos paviršius ir spalvas, tarsi viskas netikėtai būtų nugrimzdę, panirę po vandeniu, ir šis vaizdinys buvo toks gundantis, kad ištiesiau rankas ir lėtai patraukiau prie rašomojo stalo, irdamasis jomis, tarsi plaukčiau. Įsivaizdavau esąs su metaliniu naro šalmu, kokius dėvėjo pirmieji istorijoje narai, eidami dugnu švininiais batais, su storais kostiumais, primenančiais dramblio odą, su deguonies vamzdeliu, pritvirtintu prie galvos it koks straublys. Tankiai kvėpavau pro burną ir dunksėjau per grindis sunkiais, lėtais senovinio naro judesiais, kol siaubas, sukeltas šio vaizdinio, lėtai ėmė sunktis vidun it šaltas vanduo.

Prieš kelis mėnesius žiūrėjau televizijos serialą „Paslaptingoji sala“ pagal Žiulio Verno romaną, ir istorija apie vyrus, su oro balionu nukritusius negyvenamoje Atlanto vandenyno saloje, nuo pat pirmo kadro padarė man neišdildomą įspūdį. Mane jaudino viskas. Oro balionas, audra, vyrai, vilkintys devyniolikto amžiaus drabužius, plika, atšiauri sala, kurioje jie atsidūrė, greičiausiai ne tokia jau negyvenama, kaip jie manė, nuolatos jiems nutinkantys mistiški ir nepaiškinami dalykai... Bet kas tie kiti, jei tokių yra? Vienos serijos pabaigoje netikėtai paaiškėjo. kažkas slėpėsi povandeninėse grotose... į žmones panašios būtybės... jų nešamų žibintų šviesoje galėjai išžiūrėti glotnias kaukėtas galvas... pelekus... Jos priminė driežus, tačiau vaikiškojo stačios... ant nugarų nešėsi talpyklas... viena jų atsisuko, veidas buvo be akių...

Jį išvydęs nesuklikau, bet baimės, kurią man sužadino tie vaizdai, neįstengiau nuvyti; net vidury baltos dienos mane galėjo apsėsti siaubas, prisiminus grotos varliažmogius. Ir dabar mintyse virtau vienu jų. Mano šnopavimas virto jų šnopavimu, mano žingsniai – jų žingsniais, mano rankos – jų rankomis, o kai užsimerčiau, išvydau jų beakius veidus. Grotą... juodas vanduo... būrelis varliažmonių su žibintais rankose... Šis reginys truko taip ilgai, kad net atsimerkus nedingo. Nors ir mačiau esąs savo kambaryje, apsuptas gerai pažįstamų

daiktų, siaubas manęs neapleido. Iš baimės, kad gali kažkas nutikti, beveik nedrįsau mirksėti. It suakmenėjęs prisėdau ant lovos, nežiūrėdamas prisitraukiau portfelį, dirstelėjau į pamokų tvarkaraštį, akimis susiradau trečiadienį, perskaičiau, kas prie jo parašyta: *matematika, pasaulio pažinimas, muzika*, pasidėjau portfelį ant kelių ir mechaniškai peržiūrėjau knygas jame. Kai baigiau, nuo pagalvės paėmiau atverstą knygą, prisiglaudžiau prie sienos ir ėmiau skaityti. Sekundės tarp žvilgsnio pakėlimų pamažu virto minutėmis, ir kai tėtis lygiai devintą valandą sušuko, kad jau laikas vakarieniauti, mane buvo užvaldžiusi jau ne baimė, o knyga. Ir kad nuo jos atsiplėščiau, teko sukaupti jėgas.

Mums nebuvo leidžiama patiems darytis sumuštinių, taip pat mums nebuvo leidžiama naudotis virykle, todėl vakarienę visada gamindavo mama arba tėtis. Jei mama būdavo vakarinėje pamainoje, viską paruošdavo tėtis: kai įėjome į virtuvę, mūsų jau laukė dvi stiklinės pieno ir dvi lėkštės su keturiais suteptais sumuštiniiais. Sumuštinius jis paprastai sutepdavo anksčiau ir įdėdavo į šaldytuvą, todėl sušalę jie sunkiai lįsdavo, net kai būdavo pagaminti su koku nors mano mėgstamu dalyku. Jei mama būdavo namie, stalą padengdavo arba ji, arba mudu su broliu. Šio nedidelio gesto, leidžiančio mums nuspręsti, kas bus dedama ant stalo ir su kuo norėtume susitepti sumuštinius, ir to, kad sumuštiniai būdavo kambario temperatūros, pakakdavo savotiškam laisvės pojūčiui pažadinti: mes galėdavome atverti spintelę, išimti lėkštes, kurios traukiamos visada šiek tiek tarškėdavo, ir išdėlioti jas ant stalo; galėdavome ištraukti visada barškantį įrankių stalčių ir šalia lėkščių išdėlioti peilius; galėdavome sustatyti stiklines, atidaryti šaldytuvą, išimti pieno ir jo įpilti, netgi galėdavome prasižioti ir kalbėti. Kai vakarieniaudavome su mama, vienas dalykas tarsi vydavo kitą. Mes čiauškdavome apie viską, kas tik šaudavo į galvą, jai būdavo įdomu mūsų klausytis, o jei netyčia paliedavome pieną ar užsimiršę padėdavome panaudotą arbatos pakelį ant staltiesės (nes kartais ji mums išvirdavo arbatos), nieko baisaus nenutikdavo. Tačiau nors toks mūsų dalyvavimas ruošiant vakarienę pakeldavo laisvės šliužą, jos laipsnis priklausydavo nuo tėčio. Jei jis būdavo lauke arba

savo kabinete, plepėdavome itin garsiai ir laisvai, gestikuliuodami į valias; jei jis lipdavo laiptais, nevalingai pritildavome ir pereidavome prie kitos pokalbio temos, jei manydavome, kad jam ji gali pasirodyti netinkama; jei jis įeidavo į virtuvę, išvis liaudavomės kalbėję, sėdėdavome it įkalti ir įsitempę, tarsi sutelkę dėmesį vien į valgį; o jei jis atsisėdavo svetainėje, pokalbį tęsdavome, tačiau tyliau ir apdairiau.

Šį vakarą, įėjus į virtuvę, mūsų laukė po lėkštę su keturiais sumuštais sumuštiniais. Ant vieno buvo uždėta rudojo sūrio, ant kito – fermentinio, ant trečio – sardinių su pomidorų padažu, ant ketvirto – sūrio su kmynais. Nemėgau sardinių, todėl pirmiausia paėmiau sumuštinį su jomis. Žuvis man kėlė šleikštulį: nuo troškintos menkės, kurią valgėdavome mažiausiai kartą per savaitę, mane imdavo pykinti; šleikštulį žadindavo tiek nuo puodo, kuriame jos būdavo troškinamos, kylantys garai, tiek skonis ir konsistencija. Tie patys pojūčiai, savaime suprantama, kildavo ir nuo rudagalvės menkės, troškintos ledjūrio menkės, troškintos silkės, troškintos juodadėmės menkės, troškintos plekšnės, troškintos skumbrės ir troškinto ešerio. Kalbant apie sardines, blogiausia buvo ne skonis, nes pomidorų tyrę galėjau nuryti įsivaizduodamas, kad tai kečupas, bet konsistencija, o ypač tos gličios mažytės uodegėlės. Jos buvo kokčios. Kad sumažinčiau kontaktą su uodegėlėmis, pirmiausia jas nukąsdavau, padėdavau ant lėkštės kraštelio, nustumdavau šiek tiek padažo prie plutos viename sumuštinio kampe, įkišdavau uodegėles į padažo kalvelės vidurį ir apsupdavau visa tai plutele. Tada galėdavau šiek tiek pakramtyti, liežuviu neprišliesdamas prie uodegėlių, o paskui viską nuplauti pienu. Jei tėčio šalia nebūdavo, kaip šį vakarą, galėdavau tiesiog susikišti uodegėles į kelnių kišenę.

Kai taip ir padariau, Ingvė suraukęs antakius papurtė galvą. Paskui nusišypsojo. Aš atsakiau jam šypsena.

Tėtis svetainėje pakilo nuo fotelio. Subarškėjo degtukų dėžutė; po akimirkos pasigirdo sieros galvutės, braukiamos per dėžutės šoną, čirkštelėjimas ir spragsėjimas jai užsidegus, galiausiai ištirpęs liepsnos tyloje. Kai po kurio laiko į virtuvę atsklido cigaretės dūmo kvapas, Ingvė pasilenkė ir kaip įmanydamas tyliau pravėrė langą. Garsai, pradėję skverbtis iš lauke tvyrančios tamsos, pakeitė virtuvės

atmosferą. Netrukus ji susiliejo su kraštovaizdžiu už lango. „Sėdime tarsi ant atbrailos“, – pamaniau. Nuo šios minties man pašiorpo plaukeliai ant dilbių. Pakilęs vėjas privertė mišką garsiau ošti, jo gūšiai šniokšdami ėmė linguoti ant vejų po langais augančius krūmus ir medžius. Nuo sankryžos atsklido vis dar su dviračiais stoviniuojančių ir besišnekučiuojančių vaikų balsai. Į kalvą tilto link kylantis motociklininkas perjungė pavarą. O tolumoje, tarsi pakibęs virš visa ko, aidėjo iš sąsiaurio atplaukiančio katerio burzgesys.

Žinoma, kad jis mane *girdėjo!* Mano žingsnius, kai bėgau per žvyrą!

– Nori keistis? – tyliai paklausė Ingvė, rodydamas į sūrio su kmynais sumuštinį.

– Galim, – atsakiau. Pakylėjimą, kurį pajutau radęs sprendimą, kartu su paskutiniu sardinių sumuštinio kąšniu nuploviau gurkšneliu pieno ir ėmiau valgyti sumuštinį, Ingvės padėtą ant mano lėkštės. Svarbiausia buvo tolygiai paskirstyti pieną, nes jei imdavai valgyti paskutinį sumuštinį, o užsigerti nebelikdavo kuo, veik negalėdavai jo sukimšti. Visų geriausia, aišku, būdavo pieną pasitaupyti, kad liktų ir jau baigus valgyti, nes niekada pienas neatrodydavo toks skanus kaip tą akimirką, kai neturėdavo atlikti jokios funkcijos ir savaime nutekėdavo stemple, grynas ir su niekuo nesumaišytas, bet, deja, man beveik niekada tai nepavykdavo: akimirkos poreikis visada nugaldėdavo ateities pažadus, kad ir kokie viliojantys jie būtų.

O Ingvei pavykdavo. Jis buvo taupymo meistras.

Aukštėliau pas Prestbakmų kažkas trypė batų kulnėmis į terasą. Vakara perskrodė trys trumpi šūksniai:

– Geirai! Geirai! Geirai!

Netrukus iš kiemo priešais Jono Beko namą nuskambėjo atsakymas, toks nenatūralus, kad visi jį girdėję suprato, jog gerai apgalvotas.

– Aha! – sušuko Geiras.

Paskui lauke nuaidėjo skubrūs žingsniai. Kai jie pasiekė Gustavseno tvorą, tėtis svetainėje pakilo. Jis ėjo grindimis taip, kad aš kažkodėl susigūžiau. Ingvė taip pat susigūžė. Tėtis įžengė į virtuvę, nuėjo prie stalo, pasilenkė netardamas nė žodžio ir tvirtai uždarė langą.

– Vakarais langą uždarome, – pasakė.

Ingvė linktelėjo.

Tėtis pažiūrėjo į mus.

– Baikit vakarienianti, – paliepė.

Ir tik jam vėl atsisėdus svetainėje pažvelgiau į Ingvę.

– Cha cha, – sukuždėjau.

– Cha cha, sakai? – sušnabždėjo jis. – Tai lygiai taip pat buvo skirta ir tau.

Jis buvo suvalgęs beveik dviem sumuštiniams daugiau, todėl ne-trukus atsistojo ir smuko į savo kambarį, o aš dar kelias minutes sė-dėjau kramtydamas. Ketinau po vakarienės nueiti pas tėtį ir pasakyti, kad per vakaro žinias tikrai bus parodytas reportažas su veidu jūroje, tačiau atsižvelgiant į aplinkybes šios minties vertėjo atsisakyti.

O gal ne?

Nusprendžiau patikrinti. Kai išeidavau iš virtuvės, paprastai už-sukdavau į svetainę palinkėti jam labos nakties. Jei jo balsas bus neu-tralus, o gal net geranoriškas, paminėsiu tai. Jei ne, neminėsiu.

Deja, jis sėdėjo ant sofos tolimiausiame svetainės kampe, o ne viename iš dviejų odinių fotelių priešais televizorių kaip įprastai. Norint jį užkalbinti, nepakaks vien pasisukti į jo pusę ir lyg einant pro šalį pa-linkėti labos nakties, kaip būčiau galėjęs padaryti, jei jis būtų sėdėjęs odiniame fotelyje. Dabar teks užsukti į svetainę. Tada, aišku, jis supras, kad aš kažko noriu. O tokiu atveju nebebus jokios prasmės įsiklausyti į jo atsakymą, nes, kad ir koks būtų jo tonas, teks pasakyti, ką ketinau.

Šios aplinkybės nepastebėjau, kol neišėjau iš virtuvės, ir sustab-dytas dvejonių staiga nebeturėjau kito pasirinkimo, nes jis, žinoma, girdėjo, kad sustojau, ir iškart suprato, jog kažko iš jo noriu. Todėl žengiau tuos būtinus keturis žingsnius, kad patekčiau į jo regos lauką.

Jis sėdėjo užkėlęs koją ant kojos, alkūne pasirėmęs į sofos atlošą, šiek tiek atlošta galva, atremta į delną. Žvilgsnį, kuris, rodės, kiauurai vėrė lubas, nukreipė į mane.

– Labos nakties, tėti, – tariau.

– Labos nakties, – palinkėjo ir jis.

– Per vakaro žinias turėtų parodyti tą vaizdą, – pridūriau. – Pa-maniau, pasakysiu. Kad jūs su mama pažiūrėtumėt.

– Kokį vaizdą? – paklausė jis.

– Tą su veidu, – paaiškinau.

– Veidu?

Tikriausiai stovėjau prasižiojęs, nes jis staiga atkorė žandikaulį ir ėmė vėpsoti, kaip supratau, vaizduodamas mane.

– Tuo, apie kurį tau pasakojau, – nepasidaviau.

Jis užsičiaupė ir atsitiesė neatitraukdamas akių.

– Gana zyžti apie tą veidą, – pasakė.

– Gerai, – tarstelėjau.

Kai nusigrėžiau ir patraukiau į koridorių, jutau, kaip jis nukreipė dėmesį nuo manęs. Išsivalęs dantis nusirengiau, apsilvilkau pižamą, užžiebiau lempą virš lovos, tada užgesinau šviesą palubėje ir atsigulęs ėmiau skaityti.

Iš tikrųjų man buvo leidžiama skaityti pusvalandį, iki dešimtos vakaro, tačiau skaitydavau maždaug iki pusės vienuoliktos, kol grįždavo mama. Taip pat ir šį vakarą. Kai išgirdau iš pagrindinio kelio į kalvą pasukantį „vabalą“, padėjau knygą ant grindų ir užgesinau šviesą. Gulėjau tamsoje klausydamasis mamos keliamų garsų: kaip trinkteli automobilio durelės, kaip dunksi jos žingsniai per žvyrą, kaip ji praveria priekines duris, pakabina drabužius, lipa laiptais... Kai ji būdavo name, šis skambėdavo kitaip, ir keisčiausia, kad tai *pajusdavau*; jei, pavyzdžiui, užmigdavau iki jai grįžtant ir pabusdavau naktį, visu kūnu pajusdavau, kad ji grįžusi, kažkas būdavo pasikeitę atmosferoje, tačiau negalėdavau pasakyti kas – šiaip ar taip, tai buvo ne tik guodžianti ramybė. Tas pats nutikdavo ir tais kartais, kai ji grįždavo anksčiau, nei turėjo, kol dar būdavau lauke: vos tik įžengęs į koridorių, žinodavau, kad ji namie.

Žinoma, mielai būčiau su ja pašnekėjęs – kas kitas, jei ne ji, būtų supratęs tą veido istoriją, – tačiau nejaučiau būtinybės. Svarbiausia, kad ji čia. Girdėjau, kaip ji, lipdama laiptais, padeda raktų ryšulėlį ant telefono stalelio, kaip atidaro stumdomąsias duris, pasako kažką kambariye sėdinčiam tėčiui ir vėl jas užstumia. Kartais, ypač po vakarinių pamainų savaitgaliais, tėvas būdavo paruošęs vakarienę. Pasitaikydavo, kad jie klausydavosi plokštelių. Retkarčiais kitą dieną ant virtuvės spintelės stovėdavo paliktas vyno butelis, visada su tokia

pačia etikete, raudonasis vynas iš specializuotos parduotuvės, o kartkartėmis – alus, taip pat visada su tokia pačia etikete, du ar trys rudi 0,7 litro Arendalio alaus daryklos pilsnerio buteliai su geltonu bur-lavio logotipu.

Bet ne ši vakarą. Ir dėl to džiaugiausi. Kai jie valgydavo drauge, televizoriaus nežiūrėdavo, o man tai buvo būtina sąlyga planui įvykdyti, kuris buvo toks paprastas, koks ir drąsus: likus kelioms sekundėms iki vienuoliktos išsmuksiu iš lovos, nutykinsiu į koridorių, praversiu stumdomąsias duris ir pasižiūrėsiu vakaro žinias. Nieko panašaus gyvenime nebuvau nei daręs, nei svarstęs. Nedarydavau to, kas nebuvo leidžiama. Niekada. Nė vieno vienintelio karto nebuvau padaręs nieko, ką draudė tėvas. Bent jau sąmoningai. Bet šis kartas buvo kitoks, nes susijęs su jais, o ne su manimi. Juk aš mačiau veidą jūroje, man nereikėjo išvysti jo dar kartą. Tiesiog norėjau išsiaiškinti, ar jie mato tą patį, ką ir aš.

Taip gulėjau tamsoje ir mažčiau sekdamas akimis žalsvas žadintuvo rodykles. Kai būdavo taip tylu, kaip dabar, galėdavau girdėti pro šalį pagrindiniu keliu važiuojančius automobilius. Akustinis motyvas, atsirandantis jiems pakilus ant kalvos prie naujojo prekybos centro „B-Max“, leidžiantis žemyn prie sankirtos ties Holtu, riedant toliau pro kelią į Senąją Tybakeną ir kalva iki tilto, ten pradingdavo be pėdsakų, kaip netikėtai buvo atsiradęs prieš pusę minutės.

Be devynių minučių vienuoliktą name kitapus kelio atsivėrė durys. Atsiklaupiau lovoje ir dirstelėjau pro langą. Tai buvo ponia Gustavsens, ji ėjo per įvažiuojamąjį keliuką prie namo su šiukšlių maišeliu rankoje.

Tik tai išvydęs, supratau, kokį retą reginį matau. Ponia Gustavsens beveik niekada nesirodydavo lauke: arba matydavai ją namie, arba sėdinčią jų mėlyno „Ford Taunus“ keleivio sėdynėje, bet nors tą ir žinojau, niekada nebuvau apie tai susimąstęs. O dabar, kai ji sustojo prie šiukšlių konteinerio, pakėlusi dangtį įmetė maišelį ir vėl jį užvėrė, visa tai darydama su vangoku gracingumu, būdingu daugeliui storų moterų, man toptelėjo į galvą – ji niekada neišeina į lauką.

Gatvės žibintas už mūsų gyvatvorės metė ant jos savo blyškia šviesą, tačiau, priešingai nei ją supantys daiktai: šiukšlių konteineris, baltos kemperio sienos, grindinio plytelės, asfaltas, atspindintys šviesą

ryškiai ir šaltai, jos figūra tarsi ją moduliavo ir siurbė į save. Plikos rankos silpnai švytėjo, balto megztinio medžiaga mirgėjo, pražilę tankūs rudi plaukai atrodė kone auksiniai.

Kuri laiką ji stovėjo dairydamosi, pirmiausia pažvelgė į Prestbakmaus pusę, paskui į Hanseno, tada į mišką kitapus kelio.

Pro šalį žingsniuojantis katinas stabtelėjęs akimirką ją stebėjo. Ji patrynė delnu kitą ranką. Paskui apsisuko ir grįžo vidun.

Vėl dirstelėjau į laikrodį. Be keturių vienuolika. Buvo šaltoka, todėl pasvarsčiau, ar apsivilkti megztinį, tačiau nutariau, kad jeigu būsiu užkluptas, viskas atrodys pernelyg apgalvota. Be to, juk užtruksiu vos kelias minutes.

Atsargiai nutipenu priė durų ir priglaudžiau ausį. Vienintelis tikrai rizikingas dalykas – tai, kad tualetas yra šioje stumdomųjų durų pusėje. Būdamas ten, kontroliuočiau situaciją ir turėčiau galimybę atsitraukti, jei tėvai atsistotų, tačiau stumdomosios durys užvertos, tad sėlindamas koridoriumi laiku nepastebėčiau jų.

Bet tokiu atveju galėčiau apsimesti, kad einu į tualetą!

Pajutęs palengvėjimą, kad radau sprendimą, atsargiai pradariau duris ir išėjau į koridorių. Viešpatavo tylą. Sėlinau koridoriumi, prakitautomis pėdomis jusdamas sausą kiliminę dangą, stabtelėjau prie stumdomųjų durų, nieko neišgirdęs stumtelėjau jas per milimetrą ir dirstelėjau pro plyšį.

Televizorius stovėjo kampe. Abu odiniai foteliai buvo tušti.

Vadinasi, jie sėdi ant sofos, abu.

Puiku.

Ekrane ėmė suktis Žemės rutulys su N ženkle. Meldžiau Dievo, kad būtų parodytas tas pats reportažas, kad ir mama su tėčiu išvystų tai, ką mačiau aš.

Žinių vedėjas pradėjo laidą naujienu apie dingusią žvejybinį laivelį, ir mano širdis ėmė daužytis krūtinėje. Tačiau buvo parodytas kitas reportažas: vietoj lygios jūros vaizdo išvydau lensmaną, duodantį interviu prieplaukoje, paskui moterį su mažu vaiku ant rankų, o galiausiai patį reporterį, šnekantį banguojančios jūros fone.

Reportažui pasibaigus, kambaryje nuskambėjo tėvo balsas, paskui juokas. Sukilęs gėdos jausmas buvo toks stiprus, kad neįstengiau

mąstyti. Tarsi siela būtų išbalusi. Staigiai užliejanti didžiulė gėda buvo vienintelis mano vaikystės jausmas, intensyvumu galintis lygintis su baime ir ūmiu įsiūčiu, ir visus tuos tris jausmus vienijo pojūtis, tarsi išnykčiau aš pats. Ir tik tas vienas pojūtis būdavo svarbus. Tad kai pasukau į savo kambarį, į nieką nebekreipiau dėmesio. Žinojau, kad langas laiptų aikštelėje toks tamsus, jog jame atsispindi koridorius, žinojau, kad Ingvės miegamojo durys uždarytos, kaip ir tėvų miegamojo, kaip ir vonios kambario. Žinojau, kad mamos raktų ryšulėlis guli pasklidęs ant telefono stalelio lyg koks nedidelis besiilsintis pasakėčios gyvūnas odine galva ir begale metalinių kojų, žinojau, kad kelius siekianti keraminė vaza su džiovintomis gėlėmis ir šiaudais, visiškai nederanti prie sintetinės kiliminės dangos, stovi ant grindų netoliese. Bet aš nieko nemačiau, nieko negirdėjau, nieko negalvojau. Įėjęs į kambarį atsiguliau į lovą ir užgesinau šviesą, ir kai mane apglėbė tamsa, įkvėpiau oro taip giliai, kad šis net ėmė virpėti, o pilvo raumenys įsitempė ir ėmė skleisti savotišką inkštimą, tokį garsų, kad teko nukreipti jį į minkštą ir netrukus permirksiančią pagalvę. Tai padėjo, kaip pykinant padeda vėmimas. Ašaroms nustojus lietus dar ilgai gulėjau kūkčiodamas. Buvo savotiškai gera. O kai tas geras jausmas taip pat nuslopo, atsiguliau ant pilvo, padėjau galvą ant rankos ir užmerčiau akis.